

การประเมินภาวะ สุขภาพทารกแรกเกิด

รางวัลตำราศิริราช-มหิดล ฉบับปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกรียงศักดิ์ จิระแพทย์

พ.บ., ว.ว. (กุมารเวชศาสตร์), อ.ว. (ทารกแรกเกิดและปริกำเนิด)

MPH (Epidemiology), Certificate in Neonatology

ศาสตราจารย์ ดร.วีณา จิระแพทย์

พย.บ., MSN (Nursing of the Developing Family),

Ph.D. (Clinical Nursing Research),

Certificate in Nursing Informatics

การประเมินภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด

ผู้นิพนธ์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกรียงศักดิ์ จีระแพทย์
ศาสตราจารย์ ดร.วีณา จีระแพทย์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 :	พ.ศ. 2548 จำนวน 2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2 :	พ.ศ. 2551 จำนวน 2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง)	: พ.ศ. 2554 จำนวน 3,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุง)	: พ.ศ. 2565 จำนวน 2,500 เล่ม

ข้อมูลบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เกรียงศักดิ์ จีระแพทย์.

การประเมินภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด. -- พิมพ์ครั้งที่ 4. -- กรุงเทพฯ :

โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, 2565.

268 หน้า.

1. ทารกแรกเกิด -- สุขภาพและอนามัย -- การประเมิน. I. วีณา จีระแพทย์,
ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

618.92

ISBN 978-616-593-371-1

ราคา 750 บาท

จัดพิมพ์โดย
กราฟฟิกและแยกสี
จำหน่ายที่
สั่งซื้อราคาพิเศษ

ศาสตราจารย์ ดร.วีณา จีระแพทย์

บริษัทอิลีฟแอนด์คัลเลอร์ส จำกัด โทร. 02-215-8452

ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย call center โทร 02-255-4433

ID Line: newbook88

อีเมลล์: jveena.ks@gmail.com

สแกน QR code
เพื่อสั่งซื้อหนังสือ

พิมพ์ที่

บริษัท OS Printing House จำกัด

กิตติกรรมประกาศ

ความสมบูรณ์ของหนังสือเล่มนี้ ที่ทำให้ง่ายแก่การนำไปใช้ปฏิบัติทางคลินิก
เกิดขึ้นได้ด้วยการสนับสนุนภาพประกอบเนื้อหา จำนวนหลายร้อยภาพ
จากมารดาทารกที่นำมามอบให้ และ/หรือ อนุญาตให้ถ่ายภาพ ทั้งนี้ที่ทราบว่าการ
รวมทั้งภาพจากเว็บไซต์ที่มีสัญญาอนุญาตแบบเปิดกว้าง (creative commons)
และภาพที่เป็นสาธารณสมบัติ (public domain)
คณะผู้พิมพ์รู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ผู้พิมพ์ขอขอบพระคุณ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่ให้เวทีในการสร้างสรรค์งานและการทำงานเพื่อตอบแทนคุณของแผ่นดิน

ขอขอบคุณ

คุณชুমวิไล ฉายแสงทิพย์ ในการทำกราฟิกภาพทางกายวิภาค และ
เจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยทารกแรกเกิดทุกหอที่เป็นกำลังใจ
และอำนวยความสะดวกในการถ่ายภาพ

คำนำ

หัวใจของการดูแลรักษาทารกแรกเกิดคือ การป้องกันการเจ็บป่วย การวินิจฉัยการเจ็บป่วยได้โดยเร็วก่อนที่ทารกจะแสดงอาการผิดปกติ หรือการวินิจฉัยได้ตั้งแต่เริ่มปรากฏอาการ (early detection) เพื่อให้ทารกแรกเกิดได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันที่ทันที่ ป้องกันหรือลดภาวะแทรกซ้อนที่คุกคามต่อชีวิตของทารก และลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวทารกจากความพิการ

ตำราให้รายละเอียดวิธีการรวบรวมประวัติสุขภาพของทารกแรกเกิด หลักการตรวจร่างกาย วิธีตรวจอวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกาย วิทยาการก้าวหน้าในการประเมินภาวะสุขภาพ การแปลผลภาวะปกติและผิดปกติที่พบบ่อยในทารกแรกเกิด และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการวินิจฉัยปัญหาสุขภาพที่แม่นยำ ถูกต้องและครบถ้วน โดยแสดงตัวอย่างภาพทางกายวิภาคศาสตร์ ภาพวิธีประเมินภาวะสุขภาพ และภาพของภาวะต่าง ๆ ในทารกแรกเกิด จำนวน 380 ภาพประกอบคำอธิบาย โดยนิพนธ์เนื้อหาจากประสบการณ์การสอนนักศึกษา นิสิต แพทย์ประจำบ้าน แพทย์และพยาบาล รวมทั้งการดูแลทารกแรกเกิดนานกว่า 20 ปี ใช้เวลานิพนธ์นานกว่า 3 ปี เพื่อให้เป็นตำราการประเมินภาวะสุขภาพทารกแรกเกิดเล่มแรกของประเทศ ที่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหา ง่ายต่อการเข้าใจ และการนำไปใช้ทางคลินิก สามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อการวินิจฉัยปัญหาสุขภาพได้โดยเร็วและถูกต้อง

เกรียงศักดิ์ จีระแพทย์
วีณา จีระแพทย์

สารบัญ

บทนำ

บทที่

1

การรวบรวมประวัติภาวะสุขภาพทารกแรกเกิด

- ◆ จุดประสงค์ 1
- ◆ ฐานข้อมูลประวัติสุขภาพ 1
- ◆ การประเมินคะแนน Apgar 3
- ◆ ทักษะพื้นฐานของการสัมภาษณ์ 3

บทที่

2

หลักการตรวจร่างกายทารกแรกเกิด

- ◆ จุดประสงค์ของการตรวจร่างกาย 7
- ◆ หลักการตรวจร่างกายทารกแรกเกิด การดูและการฟัง 8
- ◆ การคลำ 10
- ◆ การเคาะ 11
- ◆ การเตรียมการก่อนตรวจร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม 14
- ◆ ทารกแรกเกิด 14
- ◆ ผู้ตรวจ 16
- ◆ อุปกรณ์ 16

บทที่

3

ลักษณะทั่วไปของการรกแรกเกิด

- ◆ การจัดกลุ่มทารกตามอายุครรภ์ น้ำหนักแรกเกิด
ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักแรกเกิดและอายุครรภ์ 19
- ◆ การตรวจอายุครรภ์ 20
- ◆ ความแตกต่างของลักษณะภายนอกตามกลุ่มทารก 25

บทที่

4

ศิรัษะ

- ◆ กายวิภาคศาสตร์ของกะโหลกศีรษะและรอยประสาน 27
- ◆ ลักษณะศิรัษะ 28
- ◆ การดู 29
- ◆ การคลำ 32
- ◆ การวัด 34
- ◆ ลักษณะศิรัษะผิดปกติที่พบบ่อย 35
- ◆ การฟังเสียง bruit 36
- ◆ การตรวจพิเศษ 36

สารบัญ

บทที่

5

ใบหน้า-ตา-จมูก-ปาก และคอหอย

- ◆ ใบหน้า การดู 37 ◆ ตา กายวิภาคศาสตร์ของตา 39 การดู 40
การวัดขนาดรูม่านตาและการทดสอบการตอบสนองของรูม่านตาต่อแสง 43
การตรวจ red reflex 43 ◆ จมูก กายวิภาคศาสตร์ของจมูก 44 การดู 45
การตรวจความโล่งของช่องจมูก 45 การฟังเสียงลมหายใจ 46
- ◆ ปากและคอหอย การดู 46 ความผิดปกติของปาก 50
การประเมินความสามารถในการดูดและการกลืน 52

บทที่

6

หู

- ◆ กายวิภาคศาสตร์ของใบหูและโครงสร้างของหู 55
- ◆ การดู 56 ◆ การตรวจแก้วหู 58

บทที่

7

คอ

- ◆ กายวิภาคศาสตร์ของคอ 61 ◆ การดู 62
- ◆ ลักษณะความผิดปกติของคอที่พบบ่อย 63
- ◆ การคลำ 65

บทที่

8

ผิวหนัง

- ◆ การดู 67 ◆ ลักษณะปกติ 67 ◆ ลักษณะผิดปกติ 70
- ◆ การคลำ การตรวจความตึง 73 ◆ การตรวจการบวมหน้า 73
- ◆ การตรวจภาวะเหลือง 74

บทที่

9

นม

- ◆ การดูและการตรวจ 75 ◆ ภาวะปกติและผิดปกติ 76

สารบัญ

บทที่

10

ทรวงอก

- ◆ กายวิภาคศาสตร์และการบอกตำแหน่งของทรวงอก 77
- ◆ การดู 78
- ◆ การฟัง 81
- ◆ ชนิดของเสียงหายใจ 83
- ◆ เสียงแซม Crepitation 84
- ◆ Rhonchi 86
- ◆ เสียงถ้ำทออด 87
- ◆ การวัดเส้นรอบวงทรวงอก 87

บทที่

11

หัวใจ

- ◆ กายวิภาคศาสตร์และการเกิดเสียงหัวใจ 89
- ◆ การดู 89
- ◆ การฟัง 90
- ◆ เสียงหัวใจ 1 (S₁) ปรกติและผิดปกติ 94
- ◆ เสียงหัวใจ 2 (S₂) และเสียงแยกปรกติ 95
- ◆ เสียงหัวใจ 2 (S₂) และเสียงแยกผิดปกติ 96
- ◆ Murmur 97
- ◆ การวินิจฉัยภาวะทางหัวใจตามลักษณะของ murmur 101
- ◆ การคลำ 104
- ◆ การตรวจพิเศษ 105

บทที่

12

ท้องและการขับถ่าย

- ◆ กายวิภาคศาสตร์และการบอกตำแหน่งของอวัยวะช่องท้อง 107
- ◆ ประวัติ 110
- ◆ การดู ท้อง 110
- ◆ สะตือ 112
- ◆ ทวารหนัก 113
- ◆ การฟัง 114
- ◆ การคลำ ท้อง 115
- ◆ ไต 116
- ◆ การวัดและการเคาะ 117
- ◆ การตรวจเฉพาะโรค 117

บทที่

13

อวัยวะเพศและทางเดินปัสสาวะ

- ◆ ลักษณะอวัยวะเพศของทารกครบกำหนดและก่อนกำหนด 121
- ◆ การดูและการคลำ ทารกเพศชาย 123
- ◆ ทารกเพศหญิง 126

สารบัญ

บทที่

14 ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ

- ◆ การดูกระดูกสันหลัง 129 ◆ การดูและการคลำกระดูกไหปลาร้า 131
- ◆ การดูแขนและขา 132 ◆ การดู มือ 134 ◆ เท้า 137
- ◆ การดูข้อสะโพก 140 ◆ การตรวจ Ortolani test 141
- ◆ การตรวจ Barlow test 142

บทที่

15 ระบบประสาท

- ◆ การดู 144
- ◆ การตรวจความตึงตัวและกำลังของกล้ามเนื้อ 147
- ◆ กำลังกล้ามเนื้อ 148 ◆ การตรวจความต้านทาน 148
- ◆ รีเฟล็กซ์ 149 ◆ การตรวจการทำงานของเส้นประสาทสมอง 155
- ◆ การตรวจการรับรู้ความรู้สึก 160

บทที่

16 การประเมินภาวะสุขภาพทั่วไป

- ◆ การชั่งและการวัด น้ำหนักตัว 162 ◆ เส้นรอบวงศีรษะ 164
- ◆ ความยาว 165 ◆ การประเมินสัญญาณชีพ 165
- ◆ อัตราหายใจและอัตราหัวใจ 166 ◆ ความดันเลือด 167
- ◆ อุณหภูมิกาย 168

บทที่

17 การตรวจร่างกายทารกแรกเกิดจากศีรษะสู่เท้า

- ◆ ลำดับการตรวจ ก่อนตรวจ 171 ◆ ทำการตรวจ 172
- ◆ คำแนะนำ 177

สารบัญ

บทที่ 18

การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวินิจฉัยภาวะสุขภาพ

- ◆ ขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวินิจฉัยโรค 179
- ◆ การบันทึกข้อมูล 180
- ◆ การให้เหตุผลในการวินิจฉัยภาวะสุขภาพ 182
- ◆ ข้อมูลที่เป็นนัยหรือข้อมูลชี้แนะในการวินิจฉัยโรค 183
- ◆ ข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรม ประวัติการตั้งครรภ์และการคลอด และประวัติการเจ็บป่วยหรือภาวะในมารดาและผลที่อาจมีต่อทารก 184
- ◆ ข้อมูลชี้แนะของประวัติทารกในครรภ์หรือเมื่อแรกเกิดทันที 187
- ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผิดปกติในมารดาที่พบบ่อยและความผิดปกติที่อาจพบในทารก 187
- ◆ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นนัยเพื่อการวินิจฉัย 193
- ◆ การเขียน problem list ของทารกแรกเกิดทางการแพทย์ 195
- ◆ การวินิจฉัยปัญหาทางการพยาบาล 197
- ◆ พลวัตของกระบวนการประเมินภาวะสุขภาพ 199

บรรณานุกรม 201

ภาคผนวก 203

ดัชนี 213